

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

9

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Odgovorni urednik: Franjo Horvatić

Urednik, lektura, korektura: Zorko Marković

Redaktura, tehnički urednik: Marijan Špoljar

Naslovna stranica: Mladen Jakupec

Muzejski vjesnik izlazi jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.
Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

Nakladnik

Centar za kulturu, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1986.

BROJ 9 – VELJAČA 1986.

GOD. IX

LOGORSKA PISMA GOVORE O ISTINI JEDNOG VREMENA

U ovom članku reći ćemo nešto o načinu i mogućnostima pisanja logorašima u ustaške logore kao i logoraša svojim obiteljima. To bi bilo općenito, a posebno ćemo iznijeti pregled sadržaja iz osam dopisnih karata, koje su inventirane i koje se nalaze u Muzeju grada Koprivnice, a koje su poslone na adresu logora u Jasenovcu na ime logoraša Tome Gregureka, rođenoga u Koprivnici, koji je kasnije iz ovoga logora transportiran u logor u Staru Gradišku. Općenito, treba odmah reći da se zatočenicima u ustaškim logorima moglo pisati i da su se oni smjeli javljati iz logora pismima. Na osnovi ovoga mogli bismo zaključiti da su ustaške vlasti priznale idopuštale pravo na dopisivanje, odnosno neku vrst govora i javnog izražavanja: međutim, ipak nije tako.

Na svakoj od dopisnih karata napisano je, od strane onih koji su je izdali »Saobćenja na hrvatskom jeziku, obiteljske naravi do 20 rieči«. Ovo nije teško objasniti i razjasniti. Svakome tko je pisao bilo je ograničeno koliko će pisati. Nadalje, jasno se vidi da se moglo pisati samo o stvarima obiteljske naravi, prema tome i tema o kojoj se moglo pisati bila je unaprijed određena. Upravo ovo bio je glavni razlog da se logoraši iz logora nisu mogli javljati s vijestima o mučenjima, mrcvarenjima i teroru koji je vođen. I logorašima se moglo javljati, više-manje o dobrom stanju i zdravlju rodbine, a nikako ne o stvarima i događajima koji bi se povezivali s aktualnim političkim trenutkom.

Logoraša se pismom moglo zapitati za njegovo zdravlje, javiti mu neku sitniju promjenu koja se dogodila u krugu najuže obitelji ili u kući, zapitati ga da li mu je nešto potrebno poslati i slično. A sada da vidimo na konkretnim primjerima što se sve jednom logorašu moglo i smjelo pisati.

Pod inv. br. 280/1 nalazi se dopisna karta koju je u logor Jasenovac poslao Blaž Gregurek na ime logoraša montažera Tome Gregureka. U tekstu se navodi da je kod kuće sve u redu, a u drugom dijelu otac pita sina što mu je najpotrebnije da mu pošalje. Na karti nije naveden datum pisanja.

Pod inv. br. 280/4 nalazi se dopisna karta čiji je autor i pošiljalac Blaž Gregurek, a poslana je na istu adresu i ime kao i prethodna. Karta je datirana s 12. 7. 1943. god. U njenom se sadržaju ističe da su kod kuće svi zdravi, vrućina koja je vladala prešla je, te da je sklopljena jedna bračna veza. Nadalje, roditelji žele pružiti barem moralnu podršku sinu pišući da ga razumiju i izražavajući vjeru u spas iz trenutne situacije, uz želju da se barem na pet minuta sastanu svi zajedno.

I pod inventarnim brojem 280/6 nalazi se dopisna karta koju je na ime Tome Gregureka poslao Blaž Gregurek. Karta je pisana 24. 5. 1943. Tekst ove dopisnice je dosta nejasan i nerazumljiv, ali se iz njega može vidjeti da je logoraš obaviješten o primitku stana na stan u kuću, a nakon toga slijedi pitanje da li mu se trešnje kvare i da li mu ih se i dalje može slati.

Upravništvo sibirnog logora

Zatvočenika broj 2437 E

Ime prezime Gregureka Tomo

Stara Gradiška

Pod inv. br. 280/7 nalazi se dopisna karta, iz koje se vidi tko ju je pisao niti vrijeme. Navedena je samo godina 1943. U sadržaju se kaže da Ana nije dobila traženu propusnicu te je u Zagreb otišla pješke tražiti gdje si, i još je nema. Za tvoj dug ne znamo. I na kraju se navodi »Dužnost nas veže za tebe naš si.«

Dana 7. 7. 1943. godine, a u njenom sadržaju se navodi da su svi dobro i pita se je li mu je slobodno poslati neko odijelo, te na kraju pozdrav čitave rodbine.

Pod inv. br. 280/7 nalazi se dopisna karta koja je poslana na ime logoraša Tome Gregureka, iz koje se ne vidi tko ju je pisao niti vrijeme. Navedena je samo godina 1943. U sadržaju se kaže da Ana nije dobila traženu propusnicu te je u Zagreb otišla pješke tražiti gdje si, i još je nema. Za tvoj dug ne znamo. I na kraju se navodi »Dužnost nas veže za tebe naš si.«

Dopisnu kartu pod inv. br. 280/8 Tomi Gregureku, u logor Jasenovac poslao je Blaž Gregurek. Dopisnica je pisana 7. 7. 1943. godine, a u njenom sadržaju se navodi da su svi dobro i pita se je li mu je slobodno poslati neko odijelo, te na kraju pozdrav čitave rodbine.

Dopisnu kartu inventiranu pod brojem 281/1 na ime Tome Gregureka poslala je Ana Gregurek. U njoj obavještava da je primila kartu od njega, te ga pita da li on sve prima.

Dopisnu kartu pod inv. br. 281/2 zatočeniku, montažeru Tomi Gregureku, poslala je Ana Gregurek. U sadržaju se navodi da ona prima karte i na svaku odgovara te da mu svaki tjedan šalje paket. Na kraju stoji slijedeće: »Mnogo na te misli ne zaboravlja te nikada nadam se uspjeti Ana«. Dopisnica je pisana 20. XII 1942.

Završavajući ovaj članak istaknimo da se logorašima u ustaške logore moglo pisati i da su se oni iz logora smjeli javljati najbližoj rodbini. Pisati se dakle moglo, ali kako, koliko i što? Odgovor bi bio: ograni-

ceno, vrlo malo. Putem pisma moglo se samo zapitati za zdravlje i obavijestiti o dobrom stanju i zdravlju. Logoraši nisu mogli niti smjeli pisati o prilikama koje su vladale u logoru, o mučenjima, mrcvarenjima i teroru, niti o svom lošem stanju. Nadalje, moglo se dojaviti o nekim privatnim poslovima i problemima koji nisu bili ni u kakvoj vezi s postojećim političkim trenutkom, te zapitati logoraša da li mu je nešto neophodno potrebno poslati, obavijestiti ga o primitku dopisnice i o slanju paketa.

Ivanka Štager, Gradski muzej Varaždin

BIBLIOGRAFIJA ČLANAKA O RADNIČKOM POKRETU I NOB-u U VARAŽDINSKOM KRAJU U LISTU »VARAŽDINSKE VIJESTI« 1945 – 1955.

U ovoj tematskoj bibliografiji obuhvaćeni su članci čiji sadržaji se odnose na povijest radničkog i komunističkog pokreta i narodnooslobodilačke borbe u varaždinskom kraju, pa i na širem području, a koji su objavljeni u novinama »Varaždinske vijesti« u razdoblju 1945 – 1955. godine.

Već u svom 1. broju, koji je izašao 19. svibnja 1945. god. u Varaždinu, spomenuti list (do broja 7. izlazi pod nazivom »Vijesti«, a dalje se naziva »Varaždinske vijesti«), donosi članak o oslobođenju grada Varaždina. U 2. broju, od 24. svibnja 1945, objavljen je opširan izvještaj o dolasku maršala Tita u Varaždin. U vrijeme kad su objavljeni ovi članci oni su bili aktualne vijesti, a sada se mogu tretirati kao povijesni izvori.

Uz aktualne vijesti i članke novinari i drugi suradnici objavljivali su u tom listu i priloge o povijesti radničkog pokreta, oružanog ustanka i socijalističke revolucije u varaždinskom kraju. U tim prilozima zabilježeno je mnoštvo podataka o značajnim zbivanjima i ličnostima iz radničkog pokreta i narodnooslobodilačkog rata. Posebno to dolazi do izražaj u prigodnim člancima, zapisima i izvještajima objavljenim uoči i nakon proslave naših praznika, te u vezi s obilježavanjem pojedinih značajnih događaja i obljetnica iz naše revolucionarne prošlosti.

U razdoblju koje obuhvaća ova bibliografija tjednik »Varaždinske vijesti« izlazio je kontinuirano, s jednim izuzetkom u vremenu od prosinca 1946. do listopada 1947, kad je došlo do prekida u njegovom izlasku.

Bibliografske jedinice obrađene su ovdje po abecednom redoslijedu autora, odnosno naslova članaka kod kojih nije navedeno ime autora.

AKCIJA u Jalkovcu, br. 437, 22. 7. 1954, str. 2 – 3. Iz knjige Mllana Brunovića: »Kalnik u borbi«.
AKCIJE bataljona »Matija Gubec«, br. 490, 28. 7. 1955, str. 4. – Zapis o borbama 1943. u Hrvatskom zagorju.
ANDROIĆ, Mirko: Počeci radničkog pokreta u Varaždinu, br. 478, 5.5, str. 2 – 3; br. 479, 12.5, str. 2 – 3; i br. 480 19.5.1955, str. 3 – 4.

BALAŽINEC, Slavko: Povodom tridesetogodišnjice Saveza komunističke omladine Jugoslavije, br. 188, 6. 10. 1949, str. 1. – Zapis o organizaciji i djelovanju SKOJ-a prije i u toku rata u Varaždinu.
BELL, Franjo: Kako smo slavili Prvi maj 1939. godine, br. 373, 30. 4. 1943, str. 2.
BELL, Franjo: Sjećanje na 29. lipnja 1941. g., br. 268 – 269, 28. 4. 1951, str. 3. – Zapis o hapšenjima komunista i o danima provedenim u zatvoru u Varaždinu.
BEŠKA Frntić – jedina žena kandidat za Saveznu skupštinu, br. 399, 29. 10. 1953, str. 1. – Bibliografija istaknute revolucionarke Beške Frntić.
DAN ustanka u Hrvatskoj proslavljen je na historijskim mjestima, br. 386, 30. 7. 1953, str. 1. – Prikaz proslave Dana ustanka Hrvatske u varaždinskom kraju i u Međimurju.
DJELOVANJE partijske organizacije prije i za vrijeme rata u Varaždinu i okolici, br. 282, 2. 8. 1951, str. 1. – Iz referata dra Josipa Hrnčevića održanog na proslavi Dana ustanka Hrvatske u Varaždinu.
DOGAĐAJ u Varaždinskim Toplicama, br. 281, 26. 7. 1951, str. 2. – Zapis o borbi za oslobođenje Varaždinskih Toplica 1943.
DVADESETDEVET aktivnih boraca NOB u našem kraju odlikovani su za svoje zasluge, br. 135, 30. 9. 1948, str. 2. – Navedeni su osnovni podaci za 29 boraca NOR-a.
DVA mlina na Plitvici, br. 281, 26. 7. 1951, str. 3. – Zapis o mlinovima obitelji Vidović u Kućanu Gornjem i u Kelemenu, partizanskim bazama.
DVADESETPET spomenica porodicama palih boraca iz Kneževca, br. 275, 14. 6. 1951, str. 1.
DVADESET sedmi srpanj – dan ustanka hrvatskog naroda, br. 177, 21. 7. 1949, str. 1. – Zapis o počecima NOB-a u sjevernoj Hrvatskoj.
DURO Kuhar, br. 87, 30. 10. 1947, str. 5. – Nekrolog Đuri Kuharu, sudioniku NOR-a i predsjedniku Okružnog NOO-a Varaždin.
FLORIJAN Bobić proglašen je Narodnim herojem, br. 303, 27. 12. 1951, str. 3.
FRAGMENTI iz života Varaždina za vrijeme okupacije, br. 277, 28. 6. 1951, str. 3. – Zapis o ilegalnom radu Ivana Bobinca.
GOLOB, Antun: Republika u Stražnjevcu, br. 508, 24. 11. 1955, str. 3. – Zapis o »republiki« u selu Stražnjevcu 1925.
GOLOB, Antun: Tito u oslobođenom Varaždinu, br. 480, 19. 5. 1955, str. 1 – 2. – Zapis o dolasku druga Tita 1945. u Varaždin.